

Bente Rasmussen, professor em.
Institutt for sosiologi og statsvitenskap,
NTNU.

Tilsynsrapport sosiologi bachelor 2018

2. rapport

Bakgrunn

Oppgaven til tilsynssensor har i denne perioden vært særlig å evaluere vurderingsformer, vurderingsprosesser og standarden på vurderingsresultatene i forhold til undervisningsopplegg og forventet læringsutbytte på bachelorstudiet. Dette er denne tilsynssensor andre og siste år som tilsynssensor.

Til evaluering har instituttet valgt ut følgende fag (H2018/V2019):

SOS1000 – Innføring i sosiologi (obligatorisk)
SVMET1010 – Kvalitative metoder (obligatorisk)
SOS2001 Moderne sosialteori (valgfritt, men anbefalt)
SOSGEO1120 kvantitativ metode (obligatorisk)

Det siste, kvantitativ metode som er et felleskurs for sosiologi og samfunnsgeografi, evalueres separat av professor Johan Fredrik Rye.

Utforming av arbeidet

Flere av emnene på lavere grad i sosiologi har innført nye vurderingsformer og redusert bruken av 'doble' vurderingsformer, dvs. både emneoppgave og skoleeksamen, særlig på de valgfrie spesialiseringsemnene. Bakgrunnen for dette er både å etablere mer varierte vurderingsformer og å bruke mindre ressurser på evaluering i en situasjon med strammere budsjett. Instituttet har derfor vedtatt å gå fra to sensorer til én på de fleste oppgavene, men å supplere med krysslæsning av to sensorer for 20% av oppgavene. Dette er etter tilsynssensors mening en fornuftig beslutning.

Tilsynssensor har brukt informasjonen på instituttets hjemmesider om fagenes mål og innhold og har fått tilgang til eksamensoppgaver, besvarelser (én B og én C) og karakterstatistikk fra før og etter endring for de kursene som er evaluert. Klager på eksamensresultat er også vurdert. Som bakgrunn tjener også tidligere evaluering av sosiologifaget i Oslo fra 2008.

SOS1000 Innføring i sosiologi

Eksamensformen i SOS1000 er skoleeksamen. Denne er noe endret fra tidligere to skriftlige oppgaver der den første var å redegjøre for 3 av 4 begrep fra pensum og den andre en av to langsvaroppgaver som inneholdt en redegjøring og deretter en drøfting av et fenomen. Den nye eksamensformen er elektronisk og første del er 20 multiple choice begrepsdefinisjoner (valg mellom 4) og den andre en langsvaroppgave (valg mellom 2). Multiple choice delen teller her 1/3 mens langsvaroppgaven teller 2/3. Gjennom et stort utvalg av begrepsdefinisjoner blir kandidatene testet på om de har lest og forstått pensum og i

langsvardelen kan kandidatene også få vist sine analytiske evner i diskusjonen av en av to problemstillinger (valgfritt). Det var også tydelig forskjell mellom besvarelsene som skilte godt mellom kandidatenes analytiske evner (her vurdert etter de to vedlagte oppgavene som er vurdert til B og C). Totalt viste resultatene at det store flertallet studenter fordelte seg på karakterene B og C. Det var få på A og litt flere på D. Etter tilsynssensors oppfatning er dette en fornuftig eksamensform som gir plass for og legger mest vekt på kandidatenes analytiske evner. Sammenliknet med samme kurs høst 2016 var resultatene bedre i 2018 og skilte bedre, noe som kan tyde på at den nye formen i større grad ga mulighet for å vurdere kandidatenes evne til å bruke sosiologiske begrep analytisk. 95 kandidater møtte til eksamen og 93 bestod. Det var 5 klager på karakteren hvorav 3 forble uendret (1 C og 2 D) og 2 til gunst for kandidatene (fra C til B og fra D til C) etter klagesensur. Det var ingen systematisk tendens til om antall kommisjonsmedlemmer spilte noen rolle for om klagen ble tatt til følge.

SVMET1010 Kvalitativ metode

Kurset gir studentene innføring i kvalitativ forskning på bred basis og gjør dem kjent med ulike metoder for datainnsamling og analyse slik som feltarbeid, observasjon og intervju og analyse av slike data. Kurset er basert på forelesninger om ulike metoder og fremgangsmåter, men har også seminarer for mindre grupper der studentene kan få veiledning. I kurset øver studentene seg på kvalitative metoder, her observasjon og intervju som grunnlag for eksamensoppgaven. Siden de er avhengig av dagligdagse situasjoner som de har tilgang til, er arenaen som er valgt for datainnsamling, kollektivtransport. Dette er en arena som er lett tilgjengelig for observasjon, men også åpner for intervju som kan fordype kunnskapen. De utfyller hverandre og gir god mulighet til å bruke sosiologisk teori i analysen. De to vedlagte eksamensoppgavene dekker feltet, men det var relativt stor kvalitetsforskjell mellom den beste og den andre. Begge brukte teori og reflekterte over utvalg og gjennomføring og tok opp etiske sider ved prosjektet. Seminargruppene tyder på at det gis veiledning på analysen av funnene. Karakterene var relativt gode med godt over 50% B og C. 87 kandidater møtte til eksamen og 85 bestod. Generelt er erfaringene at praktiske kurs med studentaktive former for undervisning og veiledning/oppfølging slik som metodekurs som dette, fører til at studentene kommer gjennom kurset med bra læringsresultat så sant de deltar aktivt.

SOS2001 Moderne sosialteori

Eksamen i SOS2001 høst 2017 var skoleeksamen (4 timer) som var delt i to med først en oppgave med definisjon av 3 av 4 oppgitte begrep fra fagpensumets sentrale sosiologer med deretter en langsvaroppgave om sentrale trekk ved enten Nancy Frasers rettferdighetsteori i forhold til Amartya Sens kapabilitetstilnærming eller Foucaults samfunnsanalyse og styrker og svakheter ved denne. For 2018 var eksamensformen endret til hjemmeeksamen med elektronisk innlevering. Studentene kunne her velge mellom to oppgaver; a) Colemans tilnærming til aktør og struktur diskutert opp mot Bourdieu og b) Nancy Frasers rettferdighetsteori og forskjellen mellom hennes og Marion Youngs tilnærming i omfordelingsspørsmål.

Karakterene ved hjemmeeksamenen i 2018 var litt bedre enn de ved skoleeksamenen i 2017, men fordelte seg pent over hele skalaen. Den beste oppgaven (B-oppgaven) var også svært

god. Dette kan tyde på at det ikke er stor fare for at juksing og plagiat skal føre til at studenter for bedre karakterer enn de faktisk fortjener ved denne formen for eksamen der de har tilgang til fagbøkene. Det tyder heller på at det er faglig interesse og analytisk evne som resulterer i gode oppgaver. Det er også erfaringene fra sosiologi ved NTNU som har brukt hjemmeoppgaver og semesteroppgaver i vurderingen av studentenes faglige prestasjoner på bachelornivå. 84 kandidater møtte til eksamen og 83 bestod. Det kom to klager på resultatet og begge ble justert til gunste for kandidatene (1 fra C til B og en fra F til E).

Vurderingsformene og resultatene

Siden vurderingsformene har vært et gjennomgående emne i denne tilsynsenssens tidligere kritiske kommentarer i forhold til praksisen ved sosiologi ved UiO (se bl.a. rapport fra 2008 og tidligere kommentarer om masterstudiet), er det positivt å se endringene som er gjennomført som gir mer ansvar og tillit til studentene og som for de fleste vil oppleves som mer meningsfylt og nyttig. Endringene har ført til mer relevante vurderingsformer med større vekt på kandidatens analytiske evner og hvordan de bruker sosiologi heller enn å gjengi tekst/begreper. At det også gjør sensurering både mer interessant og mindre kjedelig og kan være billigere, er et pluss for institusjonen. Selv om én sensor kan gjøre kvaliteten på vurderingen sårbar, er krysslæsning av en del av oppgavene, og i min erfaring særlig kollegalesing av oppgaver der det er tvil om karakteren, nyttig.

Siden jeg har vært kritisk til den ofte tradisjonelle eksamensformen ved sosiologi ved UiO, er jeg svært positiv til at endringene som er i takt med mine tidligere anbefalinger, nå er gjennomført/gjennomføres på bachelor.

Konklusjon

Med de siste års endringer når det gjelder undervisningsformer og ikke minst evalueringsformer, har kvaliteten på evalueringen av undervisningen blitt bedre og mer i takt med sosiologifaget som et fag som er praktisk ved at det gir oss begreper som vi trenger for å forstå og analysere samfunnet og sosiale prosesser. Det betyr at evalueringen av studentene også må legge stor vekt på bruken av sosiologiske begrep og praktisk forskningsferdigheter, dvs. å gjøre sosiologi, og trening i å analysere små og store fenomen er viktig. Det stiller også krav om at vurderingen av resultatene må stå i samsvar med det vi vil at studentene skal lære. Jeg synes endringene instituttet har gjort peker mot det.

Johan Fredrik Rye, professor
Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.

Tilsynsrapport sosiologi bachelor 2018

Delrapport for *SOSGEO1120 – Kvantitativ metode*

I rapporten gir jeg en vurdering av *SOSGEO1120 – Kvantitativ metode*. Ut fra oppdragsbeskrivelsen for tilsynssensor har jeg fokusert på ‘vurderingsformer, vurderingsprosesser og standarden på vurderingsresultatene i forhold til undervisningsopplegg og forventet læringsutbytte på bachelorstudiet.’

Vurderingen bygger på oversendt materiale fra Institutt for sosiologi og statsvitenskap:

- Karakterstatistikk (regulær og utsatt eksamen 2019, samt karakterstatistikk V17)
- Eksamensoppgaver fra våren 2019 (regulær og utsatt eksamen)
- Sensurveiledningen fra våren 2019
- Eksamensoppgavene fra våren 2017 og våren 2016
- To eksamensbesvarelser fra våren 2019.

I tillegg har jeg brukt tilgjengelig materiale fra instituttets nettsider der det har vært relevant.

Eksamensoppgavene

Hovedinntrykket er at vurderingsformene og eksamensgjennomføringen på SOSGEO 1020 holder et godt nivå. Eksamensoppgavene fremstår gjennomtenkte og dekkende for undervisningen på kurset. Det legges stor vekt på praktiske statistiske ferdigheter og forståelse, noe som også synes å speile kursets tydelige fokusering på *statistisk* forståelse fremfor en bredere tilnærming til kvantitative metode og den helhetlige kvantitative forskningsprosessen. Eksamensformen (multiple choice, korte svar) gjør det kanskje naturlig/ nødvendig å rendyrke de mer statistiske aspektene ved kvantitativ metode og analyseteknikk, mens det vil være en vanskeligere å fange opp kandidatens analyse-teoretiske refleksjonsnivå.

Det er ellers en styrke ved eksamensgjennomføringen at den forutsetter at studentene behersker grunnleggende bruk av statistisk programvare (STATA).

I tabellen nedenfor har jeg laget en enkel kryssliste som viser hvilke av fagets læringsmål som fanges opp av eksamen, enten direkte eller indirekte (de konkrete svarene forutsetter en grunnleggende faglig modenhet). Tabellen viser at de fleste, men ikke alle aspektene ved kurset evalueres med gjeldende eksamensform.

Tabell 1: Samsvar mellom læringsmål og eksamensoppgaver SOSGEO1120

Grunnleggende innsikt:	
Typer kvantitative data og datainnsamlingsmetoder	Indirekte
Analyseteknikker for kvantitative data	Indirekte
Grunnleggende sannsynlighetsregning, kvantifisering av usikkerhet og statistisk tolkning	Godt dekket
Ferdigheter:	
Formulere et forskningsspørsmål (problemstilling) og tilhørende forventninger (hypoteser) på basis av etablert kunnskap (teori og tidligere forskning)	Ikke
Redegjøre for styrker og svakheter ved ulike undersøkelsesopplegg og kvantitative analyser som benyttes som besvarer et forskningsspørsmål	Ikke
Redegjøre for hvordan ulike statistiske mål er fremkommet, når de kan benyttes, hvordan de kan fortolkes og hvilke styrker og svakheter som knytter seg til dem	Godt dekket
Gjennomføre grunnleggende statistiske tester og estimeringer	Godt dekket
Bruk av statistikkpakken STATA til grunnleggende databearbeiding, grafisk fremstilling og statistiske analyser	Godt dekket
Generell kompetanse	
Forstå viktigheten av å formulere problemstilling og gjennomføring av undersøkelsen i forhold til etablert kunnskap (teori og tidligere forskning).	Indirekte
Vurdere styrker og begrensninger ved ulike kvantitative metoder og undersøkelsesopplegg	Ikke
Avgjøre hva slags type kvantitative analyser som er egnet til å besvare et forskningsspørsmål	Indirekte (?)
Gjennomføre kvantitative analyser som står i forhold til et forskningsspørsmål	Ikke
Ha et grunnlag for videre fordypning i statistiske modeller på et høyere nivå	Indirekte

Det er selvsagt umulig å lage eksamensoppgaver som fanger opp alle elementer som underviser. Enkelte aspekter ved læringsmålene dekkes heller opp gjennom de løpende undervisningsaktivitetene, men uten at de eksplisitt evalueres og dermed inngår i karaktersetningen. Slik vil det til en viss grad nødvendigvis være. Det kan likevel kanskje være relevant å vurdere ‘bredere’ eksamensoppgaver på faget?

Våren 2019 ble det ellers oppdaget en ‘teknisk’ feil i eksamensoppgavene under gjennomføringen av eksamen. Det førte til ad hoc tilpasninger på selve eksamensdagen og dernest gjennomføring av ny eksamen en måned senere. Det er selvsagt uheldig, men slike arbeidsuhell må trolig påregnes en gang iblant, gitt det kompliserte formatet på eksamensoppgavene. Det synes som instituttet håndterte dette på en god måte. Det bemerkes ellers at få – åtte – studenter meldte seg opp til utsatte eksamen, bare fem møtte opp, og samtlige

fikk svake karakterer (én C, resten dårligere). Det er uklart hva dette skyldes, blant annet om studentene som tok den utsatte eksamen også inkluderer studenter som var syke på den opprinnelige eksamensdatoen.

Vurdering av karaktergiving – aggregert statistikk

Karakterstatistikken (ekskl. ‘ny’ eksamen) viser at det gis meget gode karakterer på faget, kanskje også *for* gode. 14,6 prosent får høyeste karakter, 28,7 prosent får nest beste. Dermed har besvarelsene til over 4 av 10 studenter blitt vurdert som en ‘framifrå’ eller ‘mykje god’ prestasjon (jf. karakterbeskrivelsene). Andelen A/B-besvarelser er klart høyere enn på samme kurs våren 2017 (29,9 prosent) og også høyere enn på det parallelle kvalitative metodekurset SVMET1010 (31,0 prosent). Samtidig var det svært få på SOSGEO1120-eksamen som fikk strykkarakter (2) eller som brøt eksamen underveis (1).

Et annet sammenligningsgrunnlag kan være SOS1002-kurset ved NTNU, som favner både kvantitative og kvalitative metoder (15sp). Her fikk 32,4 prosent av studentene A eller B våren 2019. Det har også vært markant flere stryk-karakterer her enn på SOSGEO1120-kurset.

Det er vanskelig å vurdere karaktergivingen på ett kurs i ett semester og det kan være mange tilfeldigheter som spiller inn. Instituttet oppfordres likevel til å følge opp karaktergivingen på kurset.

Vurdering av karaktergiving - eksempelbesvarelser

Jeg har lest to eksempeloppgaver (C- og B-karakterer). Gitt premissene for eksamensgjennomføringen, fremstår karaktersettingen som rimelige. Man kan likevel spørre om B-besvarelsen faktisk speiler en ‘meget god’ prestasjon, jf. kommentar ovenfor, eller om man bør kunne forvente mer av kandidater som får B-karakter.

Andre forhold

Etter ny ordning vurderes eksamensoppgavene i utgangspunktet av én sensor, men med krysslesning av 20 prosent av besvarelsene. Det synes som god ressursprioritering, ikke minst gitt oppgavesettets utforming med mange faktuelle spørsmål og færre oppgaver som krever sensors tolkning av svarene. Det kunne vært en interessant kvalitetssjekk å vurdere konsistens i vurderingsnivå *på tvers* av én-personkommisjonene.

Oppsummering, anbefalinger

I utgangspunktet er jeg svært positiv til instituttets arbeid med nye vurderingsformer, og i all hovedsak fremstår revisjonene som konstruktive. Det er samtidig interessant å se hvordan SOSGEO1120-kursets ‘statistiske’ innretning på samme tid legger til rette for vridning mot multiple choice-elementer i eksamensgjennomføringen. Det åpner for mer ressurseffektiv eksamensvurdering og konsistent karakterfastsettelse. Utfordringene er at man samtidig i svakere grad fanger opp ‘bredere’ aspekter ved den sosiologiske, kvantitative metode-

kompetansen. Dette er samtidig et spørsmål om faglig profil på den kvantitative metodeutdanningen, som har bredere rekkevidde enn evalueringsprosessen.

Instituttet anbefales å fortsette det konstruktive arbeidet med utviklingen av det kvantitative metodetilbudet (også jf. fjorårets positive vurdering av metode-kurset på masternivå).

Mer konkret bør man ha et oppmerksomt blikk på det aggregerte karakternivået på kurset. Hvis resultatene fra våren 2019 ikke er et unntak, eller det er andre gode grunner til at svært mange studenter presterer meget høyt på faget (f.eks. spesielt fremragende undervisning), bør karakterkravene heves.

Med vennlig hilsen,

Johan Fredrik Rye, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
Trondheim, 30. oktober 2019